

AZ IPARI FORRADALOM : 1750-1860.

FOGALMA

- Kettős forradalomról beszélhetünk: ipari termelés új korszaka és a polgári átalakulás megszilárdulása.
- Komplex változás: A gazdaság ugrásszerű fejlődése, melynek során az iparban minőségi változások mentek végbe: a kézműipart a gyárakban folyó tömegtermelés váltotta fel. A termelés eszközei a gépek lettek és a gőz vált a legfontosabb energiaforrássá. Új üzemforma jött létre: a gyár. Az ipar- és agrárszektor aránya megváltozott. A közlekedés forradalma lehetővé tette a nyersanyag, a készáru és a munkaerő olcsó szállítását. Megszületett a termelőeszközök piaca, kifizetődővé vált a gépgyártás. Az ipari forradalom átalakította a társadalmi szerkezetet, az életmódot, hozzájárult a népesség ugrásszerű növekedéséhez és a városiasodáshoz. Az európai régióban különböző időpontokban bontakozik ki az ipari forradalom. A folyamat elsőként Angliában zajlott le, kábé 1780 és 1850 között. Az ipari forradalom kifejezést először a XIX. sz. húszas éveiben kezdték használni, valószínűleg a francia forradalom mintájára.

ELŐFELTÉTELEI

A mezőgazdaság forradalma:

- belterjes gazdálkodás: talajjavítás, trágyázás, vetésforgó
- hatékonyságnövelés: új eszközök(aratógép)+növényfajták (fajtanemesítés)
- Takarmánynövények termesztése.
- Állattenyésztés előtérbe kerül (hús és tejtermékeke), istállózó tartás.
- Gépesítés (gőz hajtóereje itt is megjelenik).
- fejlesztés: komoly tőkét igényel – arisztokrata gazdaságok - gépesítés
- bekerítések folytatódnak
- állattartás: a juh mellett megjelenik az istállózó állattartás – trágyázás lehetősége
- nőtt az élelemtermelés: az angol mezőgazdaság képessé vált arra, hogy csökkenő mezőgazdasági népességgel növekvő városi lakosságot tartson el
- köv.: népességnövekedés ⇒ városokba áramlás –szabad munkaerő ⇒ lehetőség az iparban való alkalmazásra

Hitelszervezet:

- 1694. az Angol Bank megalakulása – bankhálózat (hitellehetőséggel segíti a korszerűsítést).
- Tőzsde megjelenése (érték, áru), pénzforgalom átalakulása.
- Code Commerce 1807. Első az üzleti életet szabályozó törvény.
- Szakképzés fejlődése

Gyarmatok kifosztása: Anglia természeti adottságai is megfelelőek: szigetország ⇒ olcsó vízi szállítás lehetősége

KIBONTAKOZÁSA

Az ipar:

- húzóágazat: a textilipar (könnyűipar)
- legfőbb kiviteli cikk: textiláru – tömegtermelés lehetősége, mivel tömegfogyasztási cikk
- köv.: ez ösztönzi a termelést, ami a hatékonyság növelésének az irányába hat.
- találmányok: egyszerű mechanikus szerkezetek –feltalálók: mesteremberek
- egyszerű gépek – vízi energia – forgómozgás felhasználása
- köv.: az angol textil még versenyképesebb
- fonás és szövés: egymást ösztönző iparágak
- a gyapjú mellett tért hódít a gyarmatokról beáramló pamut

- következménye: még nagyobb arányú termelés lehetősége
- újítások: a fonás és a szövés tökéletesítése – egymást ösztönzik
- 1733. John Kay repülővetélő ⇒ fonaléhség ⇒ szükség van a fonaltermelés növelésére
- 1764. James Hargreaves – fonó Jenny
- 1769. Arkwright- fonógép tökéletesítése
- Samuel Crompton: egyesíti Hargreaves és Arkwright találmányát.
- Következő lépés: a gépek állati, majd vízi erővel (pamutmalmok) történő meghajtása - gyárak létrejötte

A gőz felhasználása:

- Anglia: jelentős szénkészletek – de a mélyen fekvő bányákban a vizet szivattyúzni kell
- a vizet folyamatosan szivattyúzni kellett
- 1698. Thomas Savery : az első gőzgép- szivattyúzásra használta
- 1769. James Watt: tökéletesítette az erőátvitelt –majd: tengely hajtására is alkalmassá tette köv.: a gőzgép széleskörű elterjedése : fonó- és szövőgépek, fűrók, esztergák meghajtása
- köv.: a felhasznált vas mennyisége megsokszorozódik – vasbehozatal
- 1735. Abraham Darby – kokszosítás – a kőszénből kokszt állított elő.
- a vas megmunkálása is tökéletesedik. – a gépeket (gyalu, eszterga, fűró) is vasból gyártják

Infrastruktúra fejlődése

- Makadám út (McAdam mérnök tervei alapján).
- Gőzhajó: Fulton.(1807)
- Gőzmozdony: Stephenson (Rocket).- 1825. – köv.:nehézipar fejlődése ⇒ majd: szerszámipar, szerszámgépek, szabványosítás
- Morse: táviró, a sajtó eszközeinek korszerűsödése, a hírek.(1832)
- A vasútépítési láz az iparosodás motorjává válik ⇒ a nehézipar is fejlődésnek indul (Pl.: Transatlanti vasút építése az USA-ban).

KÖVETKEZMÉNYEI

Demográfiai változások: Életkornövekedés

- Népeség-növekedés – okai:
- Életkornövekedés -
- jobb életkörülmények, járványok visszaszorulása, gyorsabb élelmiszerszállítás
- a mezőgazdaság fejlődése, higiéniai viszonyok javulása, az orvostudomány fejlődése
- Migráció: faluról a városba áramlás, kivándorlás Észak-Amerikába, Ausztráliába
- Társadalmi változások
- A társadalom makrostruktúrája változik meg: új osztályok kialakulása: bérmunkások, majd: középosztály

Urbanizáció: új problémákat vet fel - területi átszerveződés: ellátási és infrastrukturális problémák, a nagyváros azonnali rétegződik- szegregáció, emigráció

Életkörülmények megváltozása

- Nyomornegyedek kialakulása a városokban.
- Gyerekmunka.
- Szigor a munkahelyen (dolgoházak Angliában).
- Pauperizáció.
- Elidegenedés (közösségtől és munkától).
- Bűnözés, prostitúció megnövekedése (megszűnik a falusi közösség kontrollja).

AMI ITT KÖVETKEZIK NEM TARTOZIK SZOROSAN A TÉTELHEZ, DE ÉRDEKESSÉGGÉNT MEG LEHET EMLÍTENI!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

(Th. Malthus elmélete: Tanulmány a népesedés törvényéről

A népesség tudományos vizsgálata.

A Föld népessége gyorsabb ütemben növekszik, mint a mezőgazdasági termelés, ezért egy idő után az erőforrások elégtelenné válnak.

Csak a születés szabályozásával és a halálozási arány fenntartásával lehet e problémát megoldani.

Ellenezte a kormány szegények megsegítésére irányuló programját, mivel az felboríthatja az egyensúlyt.

A gazdasági növekedés másik hátráltatójának a túltermelést tekintette (vásárlóerő nem nő a termelés ütemében).

AZ IPARI FORRADALOM POLITIKAI KÖVETKEZMÉNYEI

Válaszok a megváltozott viszonyokra: kísérletek a társadalmi ellentétek megszüntetésére

- Luddista (gépromboló) mozgalom: ösztönös: 1834. Lyoni selyemszövőök, 1844. Sziléziai takácsok, Anglia: Ludd táborkok mozgalma

Anglia: Parlamenti demokrácia – köv.:

- Szakszervezetek és önszervező egyesületek – sztrájkok
- Chartista mozgalom (Anglia), 1830-40-es évek **petíciók**: általános választójog, szociális intézkedések követelése, 1842-től legális pártként működik, O'Connor, a vezetőjük bejut a parlamentbe (1847)
- 1847. gyári törvények: női – és gyermekmunka tilos a bányákban
- 10 órás munkaidő
- a gyerekek munkaidejének korlátozása

"Kispolgári" szocialisták:

- Proudhon "magántulajdon = lopás", hatalom nélküli állapot megvalósítása, nem a kényszer, hanem az együttműködési szándék vezeti az embereket;
- Louis Blanc társadalmi műhelyek kialakítása.

Anarchizmus:

- Bakunyin: terrorral állam ellen, állam maga korlátozza a magánembert, ezért kell peramanans forradalommal fellépni ellen (főleg a mediterrán térségben és Oroszországban terjed el).

Utópista szocialisták: közös vonás: gazdasági társulások létrehozása, a verseny és a piac kizárása

- Babeauf, Buonarotti "egyenlők összeesküvése"
- Saint Simon kollektív boldogság, szellemi és anyagi körülmények javítása., önkormányzattal rendelkező közösség gondoskodik a termelésről és az elosztásról – tudósok irányítják a társadalmat.
- Fourier falanszter elmélet – hatással van Madáchra
- Owen szövetségi köztársaság, kommunák létrehozása: a birtokosok és a munkások közösen fogyasztási szövetséget alkotnak.

Marxizmus = "tudományos szocializmus" Marx: ügyvéd, Engels: textilgyáros apa

- (előzmény: Smith és Ricardo közgazdaságtana, munkaérték-elmélet, Hegel dialektika, objektív szellem, Feuerbach - materializmus) Kommunista Szövetség megalakítása
- 1848. Kommunista Kiáltvány - London - a történelem: osztályharcok története
- társ.: proletariátus – burzsoázia
- élesedő osztályharc: 1. proletárforradalom 2. proletárdiktatúra 3. kommunizmus